

LARVIK KOMMUNE
Postboks 2020
3255 LARVIK

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

Sak/dok.: 25/00659-10

18.12.2025

Ark.: 326.12

Vedtak i navnesak 2024/240 – Lydhus i Larvik kommune

Statens kartverk har i dag gjort vedtak om skrivemåten av følgende stedsnavn i Larvik kommune:

- **Lydhus – navn på gard 4125 (tidligere gard 125 i Brunlanes)**
- **Lydhus – navn på bruk 4125/1**
- **Lydhus – navn på bruk 4125/5**
- **Lydhus – navn på bruk 4125/11**
- **Lydhusstranda – navn på strand**

Vedtaket er gjort med hjemmel i § 7 tredje ledd i lov om stadnamn.

Bakgrunn

Navnesaken ble tatt opp av Larvik kommune i forbindelse med adressering, jf. brev datert 19.09.2024. Navnesaken ble reist for å fastsette rett skrivemåte for offentlig bruk.

Rettslig grunnlag

Når skrivemåten av et stedsnavn skal fastsettes for offentlig bruk, er hovedregelen at det skal tas utgangspunkt i den nedarva lokale uttalen av navnet. Skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper for norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 første ledd.

I *utfyllende reglar om skrivemåten av norske stadnamn* er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan stedsnavn skal normeres.

I tillegg må det tas hensyn til normeringspraksisen i området og skrifttradisjonen for navnet saken gjelder, og hva som er registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR) fra før. Lokale ønsker fra dem som har uttalerett, skal også spille inn. Det skal legges særlig vekt på ønsket til eieren når saken gjelder bruksnavn, og skrivemåten som eieren ønsker, ligger innenfor regelverket.

Uttale og skrifttradisjon

Lyhus på rektangelkart fra 1910 og 1950 mfl., på Norge 1:50 000 fra 1971 og 1992 mfl., og på økonomisk kartverk fra 1959.

Lydhuus (*Ljodhuus*) i 1838-matrikkelen.

Lyhus i 1886-matrikkelen og 1905-matrikkelen (begge med merknaden «Alm. skr. *Lydhus*; udtales *Liuss*») og matrikkelutkastet 1950.

Bustadnavnregisteret (1951) har oppslagsformen *Lyhus* og uttalen *li'uss*.

Norske Gaardnavne har oppslagsformen *Lyhus*, uttalen *li'uss*, forklarer opphavet til navnet med norrønt *Ljóðhúsar*, og har en lengre vurdering av dette navnet under gard 62 i Borre, nå Horten:

Ljóðhúsar, et ikke sjeldent Gaardnavn, nu mest lydende Løs (foruden her i Nesodden og i Brunlanes, tidligere ogsaa i Urskog og i Bø Tel., desuden efter RB. 385 i Tanum S. i Bohuslen, hvor det nu skrives Löse). Mest bekjendt er dette Navn ved den ældgamle Kjøbstad i Vestergötland, som nu skrives Lödöse. Ljóðhús er ogsaa det gamle Navn paa Øen Lewis blandt Hebriderne. 1ste Led er ljóðr (lýðr) m., Folk, samlet Folkemasse, og Navnet synes at kunne betyde: Sted, hvor Folk jævnlig samles. Stedets Brug som Tingsted, som Markedsplads eller paa anden lign. Maade kunde da have givet Anledning til Navnet. Lyby i Rygge er, hvis det er sms. med lýðr, væsentlig samme Navn. Se Bd. I S. 347. Om Forstaaelsen af Navnets 2det Led har S. B. meddelt mig følgende: «I dette ældgamle Stedsnavn, som vistnok betegner en Markedsplads, synes hús, Hus, ifølge sin Betydning noget paafaldende som 2det Led. Navnlig synes dette saa ved Ljóðhús (Gen. -húsa, Dat. -hús um) som det gamle (ogsaa i irske Skrifter forekommende) Navn paa Øen Lewis. Jeg holder det for muligt, at 2det Led har været et i det historiske Sprog tabt Subst. *hós f. (jfr. under GN. 9 ovfr.), urnordisk *hansu, som har svaret til angelsachs. hós, Skare, Flok, gotisk hansa, og til det bekjendte tyske Hanse, Selskab, Kjøbmands- og Haandværkerlaug. I svagt betonet Stavelse kunde ó gaa over til u (jfr. Aarhus af Áróss), og Navnet kunde senere opfattes som sms. med hús og derfor blive Intetkjønsord. Det er at mærke, at Navnet paa den svenske Kjøbstad tildels skrives Lødhosæ, paa Latin Ludosia. Gaarden Løs i Nesodden skrives i et Diplom fra 1405 á Lødhosom. Dog bevise disse Former intet imod Oprindelse af hús.» — Enkelte andre med Ljóð- begyndende Stedsnavne stamme antagelig fra Elvenavnet Ljóð (Hljóð?).

Høringssvar og tilråding

Kartverket sendte saken til uttalelse og kunngjøring i Larvik kommune i brev datert 07.10.2024, i tråd med § 8 i loven. I brev datert 06.02.2025 har kommunen sendt de lokale uttalelsene til Språkrådet. Kommunen har mottatt en høringsuttalelse fra *Lydhus* hytteforening, og kommunen selv har gjort vedtak om at de ønsker skrivemåtene *Lydhus* og *Lydhusstranda*. I saksframlegget fra kommunen står det blant annet: *Larvik kommune har hatt kontakt med grunneiere/representanter av gbnr. 4125/1 og 4125/5 som har Lydhus som bruksnavn på eiendommene. De ønsker skrivemåten Lydhus som stedsnavn/bruksnavn [...]. De mener at skrivemåten som burde vært offisielt vedtatt er Lydhus, og ikke skrivemåten Lyhus som ligger i Sentralt stedsnavnsregister (SSR) i dag.*

Lydhus hytteforening skriver: *For hytteeierne tilknyttet Lydhus hytteforening har Lydhus vært gjeldende stedsnavn siden hytteområdet ble etablert på slutten av 1960-tallet, det er også slik stedsnavnet fremgår i samtlige festekontrakter. Lydhus med betoning på bokstaven d er også uttalen hytteforeningen kjenner til. For Lydhus hytteforening vil det derfor være naturlig å videreføre Lydhus som stedsnavn.*

Språkrådet tilrår skrivemåten *Lydhus* for navnet på garden og brukene og *Lydhusstranda* for navnet på stranda i brev datert 12.02.2025. De viser til at forleddet i stedsnavnet kommer av det norrøne hankjønnsordet *ljóðr* (*lýðr*) 'folk', som i dagens rettskrivning har skrivemåten *lyd*, at skrivemåten *Lydhus* er i samsvar med de lokale ønskene, og at høringsuttalelsene tyder på at uttalen */ly:dhus/* har fortrent den nedarvede uttalen */li:'uss/*. Videre skriver de at selv om skrivemåten *Lyhus* er mer i tråd med uttaleopplysningene i *Norske Gaardnavne*, Bustadnavnregisteret og i merknadene i 1886-matrikkelen og 1905-matrikkelen, vil denne skrivemåten være misvisende i forhold til navnets opphav og betydning, da forleddet kan forstås som *ly*, med betydningen 'vern, beskyttelse'.

Kartverkets vurdering

Hovedregelen i lov om stadnamn, § 4 første ledd, er at skrivemåten av stedsnavn skal ta utgangspunkt i den nedarva lokale uttalen, som i § 2 e er definert som *uttale som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, og som framleis er i levande bruk*. Ifølge opplysningene i *Norske Gaardnavne*, Bustadnavnregisteret og i 1886-matrikkelen og 1905-matrikkelen ble navnet uttalt uten *d*-lyd, men som Språkrådet skriver, kan uttaleopplysningene i denne saken tyde på at uttalen med *d*-lyd har fortrent den nedarva uttalen. Larvik kommune skrev også i sitt brev til Kartverket av 19.09.2024 at lokalbefolkningen uttaler navnet med *d*-lyd.

Forskrift om stadnamn § 1 sier at allment kjente ord og navneledd skal skrives i samsvar med rettskrivingen. Dagens rettskriving av førsteleddet er *lyd*. Det er usikkert hvor kjent dette ordet er i denne betydningen, men bestemmelsen i forskriftens § 1 må sees i sammenheng med bestemmelsen i § 1 første ledd i loven, om at stedsnavn skal gis en skrivemåte som ikke skygger for meningsinnholdet i navnet. Skrivemåten *Lyd*-gjenspeiler navnets opphav, mens skrivemåten *Ly*- altså kan lede tanken hen på ordet *ly*, som betyr 'vern, beskyttelse'.

I samsvar med lov om stadnamn § 1 første ledd, de lokale ønskene og Språkrådets tilråding fastsetter Kartverket skrivemåten **Lydhus** for navnet på gard 4125 og bruk 4215/1, bruk 4125/5 og bruk 4125/11, og skrivemåten **Lydhusstranda** for navnet på stranda.

Kunngjøring

Kommunen skal sørge for at vedtaket gjøres kjent for de partene i kommunen som har klagerett etter § 12 første ledd i loven, og som ikke er adressater i dette brevet, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Kommunen oppfordres også til å informere innbyggerne i kommunen, f.eks. med notis i ei lokalavis og på nettsidene sine.

Når vedtaket gjelder skrivemåten av bruksnavn, skal kommunen sende melding om vedtaket direkte til eierne av bruket.

Bruksnavn

Vedtak om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identisk med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Klageretten for navnet i andre funksjoner, f.eks. gardsnavnet, faller da bort. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren.

Bruk av vedtatte skrivemåter

Vi vil minne om reglene i stedsnavnloven om plikt til å bruke vedtatte skrivemåter, jf. § 11, spesielt første setning, som har denne ordlyden: «Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.» Det vil si organer for stat, fylkeskommune og kommune samt selskaper som det offentlige eier fullt ut.

Vi presiserer at lov om stadnamn regulerer *offentlig* bruk av stedsnavn. Privatpersoner og bedrifter som ikke er heleide av det offentlige, er derfor ikke pålagt å følge vedtatte skrivemåter.

Når det samme navnet er brukt om ulike navneobjekter på samme sted, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene. Dersom dette vedtaket blir stående uten at det blir påklagd, legger vi derfor til grunn at kommunen vedtar samme skrivemåten i ev. adressenavn og adressetilleggsnavn der navnet blir brukt.

Når det er gjort vedtak om adressenavn, adressetilleggsnavn og kretsnavn (grunn-, valg-, skolekrets og kirkesokn), skal den vedtatte skrivemåten legges inn i matrikkelen, og adressenavn i SSR vil bli oppdatert fra matrikkelen. Vedtak om adressenavn skal fortsatt sendes til bl.a. Kartverket, jf. § 9 fjerde ledd i forskrift om stadnamn.

Kartverket fører den vedtatte skrivemåten av bruksnavn i SSR, og skrivemåten hentes inn i matrikkelen derifra.

Klage

Vedtak om skrivemåten kan etter § 12 i lov om stadnamn påklages av dem som etter § 6 bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stedsnavn. Klagefristen er tre uker fra meldinga om vedtaket er kommet fram til mottaker, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Dersom meldinga skjer med offentlig kunngjøring, starter klagefristen fra den dagen vedtaket blir kunngjort første gang. De som har klagerett, har rett til å se saksdokumentene, som er arkivert hos vedtaksorganet. Det er anledning til å søke om utsatt iverksetting av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

En eventuell klage skal sendes til Kartverket med kopi til kommunen. Klagen skal grunngis, og grunngivinga må behandle alle navn eller navneledd klagen gjelder.

Når man tar opp en klagesak, gjelder de samme saksbehandlingsreglene som for navnesaker ellers. Dersom vedtaket blir opprettholdt, sender Kartverket saken videre til klagenemnda for stedsnavnsaker, som er oppnevnt av Kulturdepartementet.

Med vennlig hilsen

Helge Dønvold
seksjonsleder

Christian Mathiesen
saksbehandler stedsnavn

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Lenker: [Lov om stadnamn](#)
[Forskrift om stadnamn](#)
[Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn](#)

Kopi til: Språkrådet

Vedlegg: Språkrådets tilråding